

Антошина І. В.,
к. ю. н., асистент кафедри
загальнотеоретичної юриспруденції
Національного університету
«Одеська юридична академія»
(м. Одеса, Україна)

УДК 340.1

МОЖЛИВОСТІ ВПЛИВУ ПРАВА НА ІНТЕРНЕТ-ІНФОРМАЦІЮ

У статті мова йде про можливості права, коли основним об'єктом людської діяльності стає обмін інформацією. Розглянуто Інтернет як один з інформаційних каналів формування правової культури та правової свідомості особистості і суспільства, та один із засобів реалізації інформаційної функції права. Констатовано факт, що світ Інтернет повний недостовірної інформації та дезінформації. Розглянуто необхідність використання права для забезпечення достовірності інформації.

Ключові слова: Інтернет, інформація, інформаційна функція права, право, дезінформація, правосвідомість, інформаційний вплив.

Iryna Antoshina. Possibilities of Influence of the Law to the Internet-information. – Article.

The article deals with the possibilities of the law, when the main object of human activity is the exchange of information. Examined the Internet as one of the main informational channels for the formation of the legal culture and legal awareness of the individual and society and one of the ways to implement the informational function of law. The fact, that the world is full of information and disinformation. The need to use the law to provide the reliability of information.

Keywords: Internet, information, informational function of law, law, disinformation, legal consciousness, information impact.

Антошина І. В. Возможности влияния права на Интернет-информацию. – Статья.

В статье речь идет о возможностях права, когда основным объектом человеческой деятельности становится обмен информацией. Рассмотрен Интернет как

один из информационных каналов формирования правовой культуры и правового сознания личности и общества, и один из способов реализации информационной функции права. Констатирован факт, что мир Интернет полон недостоверной информации и дезинформации. Рассмотрена необходимость использования права для обеспечения достоверности информации.

Ключевые слова: Интернет, информация, информационная функция права, право, дезинформация, правосознание, информационное влияние.

Сьогодні процеси інформатизації потрапляють до усіх сфер життєдіяльності суспільства та кожної окремої особистості. Світ проходить третю фазу свого розвитку – інформаційну, яка супроводжується виділенням колосального об'єму інформації, безпосередніми споживачами якої є суспільство та кожна окрема людина. Тенденція інформатизації суспільства пов'язана зі змінами ролі інформаційної функції права у всіх без винятку сферах життєдіяльності сучасної людини. Саме нове наповнення інформаційної функції права дозволить визначити роль права як джерела сучасної інформації. Так, в умовах глобальних потоків інформатизації, стрімкого розвитку інформаційного суспільства, що сприяє можливості інтенсивного інформаційного обміну, який відбувається в інформаційній взаємодії зацікавлених суб'єктів, формуванні особливої сфери інформаційного права, становленні інформаційної влади, розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, інформаційна функція права виходить на новий рівень свого розвитку.

Заходи розповсюдження інформації на кожному етапі розвитку суспільства є більш удосконаленими та інформаційний обмін стає більш насиченим. За останні 100 років швидкість передачі інформації збільшилась у сто мільйонів разів. Розповсюдження отримали такі поняття як: «віртуалізація суспільства», «інформаційний ресурс», що пов'язано з електронною складовою в житті людини – світовим інформаційним простором, в рамках якого відбувається зберігання та обмін інформацією [1, с. 19]. Сьогодні людина за місяць отримує та обробляє стільки інформації, скільки людина XVII ст. отримувала за все своє життя. Неможливо не погодитись з думкою О. Білорус: «Інформація проникає в усі ніші й щілини глобального суспільства ефективніше й інтенсивніше, ніж інші товари-ресурси. Для неї вже практично не існує кордонів та інших бар'єрів» [2, с. 274].

Проблемами та аналізом Інтернет-ресурсів займалися такі вчені, як: В. С. Цимбалюк, О. О Степанов, Н. Аксьонова, Н. Вітушко, Т. Назарук, І. Чулівська, Л. Чуприна, А. Колодюк, Р. Калюжний та ін.

Між тим, проблематика впливу Інтернету на розвиток інформаційної функції права, позитивний та негативний вплив Інтернету на правосвідомість особистості не отримали свого теоретичного аналізу та розробки. Також в умовах сучасної України і тих глобальних змін, які відбуваються сьогодні, серед праць вчених відсутні розробки інформаційної функції права, які, в першу чергу, пов'язані зі зростанням ролі інформації в сучасному суспільстві.

Одним з інформаційних каналів формування правової культури та правової свідомості особистості та суспільства в цілому є «всесвітня павутина» – Інтернет. Мета даного дослідження полягає в тому, щоб показати, що існування глобальної мережі Інтернет позначилося на змінах в інформаційній функції права.

Ми живемо в епоху інформаційного суспільства, коли основним ключем до володіння ситуацією служить доступ до потрібної інформації та вміння користуватись нею, наскільки право здатне бути ефективним інструментом на цьому шляху до інформатизації. Сьогодні інформація виступає стратегічним ресурсом, специфічною рисою якого є невичерпність при споживанні. Вона збагачує фундаментальні знання, організує глобальну спільноту.

Отже, якими є можливості права в умовах, коли основним об'єктом людської діяльності стає обмін інформацією. Оскільки право здатне забезпечити вільну циркуляцію інформації в суспільстві, що дозволяє їй стати найважливішим фактором економічного, національного та особистого розвитку [3].

На це і спрямований всім відомий вислів: «Хто володіє інформацією, той володіє світом». Нині у світі силу має той, хто володіє інформацією, яка відіграє незмінно важливу роль у будь-якій сфері людської діяльності. Так, інформація – це влада, а доступ до інформації є умовою свободи.

Можна констатувати той факт, що сьогодні у сучасному праві відбувається зміна його функціональної спрямованості, а саме сучасне право, як відкрита система, перебуває у постійному стані обміну інформацією з соціальним середовищем, в якому вона функціонує. При цьому, регулятивна роль права переростає у координаційну. Характерно, що інформація виступає найважливішим елементом, наповненням комунікації та опосередковує усі комунікативні процеси. У сучасному інформаційному просторі комунікація та діалог забезпечують здатність суспільства до самоорганізації.

Теперішній час неможливо уявити без нових інформаційних технологій, які є рушійною силою у побудові інформаційного суспільства. Сьогодні одним з головних інформаційних каналів формування правосвідомості і правової культури українських громадян є інформування через комп'ютерну мережу Інтернет, що посідає особливе місце у сучасному світовому інформаційному просторі та утворене з метою нагромадження, обміну і швидкістю поширення інформації. Інтернет стрімко увійшов у життя сучасного суспільства і так само стрімко почав змінювати усі компоненти буття людини. Інтернет став найпопулярнішим джерелом інформації та є найавторитетнішим ресурсом у сучасному суспільстві. Так, пошук даних у цій мережі є більш зручним, простим та потребує значно менше часу, ніж пошук необхідної інформації в бібліотеках, архівах, тобто роботи з паперовими матеріалами [4, с. 385-386].

Саме за допомогою «всесвітньої павутини» світ стає свідком народження нового виду засобів масової комунікації, який посідає у XXI ст. особливе місце серед таких традиційних ЗМІ, як телебачення, преса, радіо та який з розвитком технологій відкриє для них небачені досі можливості [5].

Сьогодні Інтернет є найбільшим світовим інформаційним ресурсом, що містить практично всю інформацію, якою може зацікавитись людина. В цьому плані Інтернет відкриває нові можливості взаємодії людини та права. При цьому можна констатувати факт, що за допомогою Інтернету посилюється загальнолюдська роль права у житті інформації.

Інтернет є медіумом, тобто водночас засобом і середовищем віртуалізації суспільства, перетворення системи соціальних інститутів на своєрідну віртуальну реальність [6].

Як справедливо зазначає Б. І. Пружинін, Інтернет – це потужний засіб спілкування, а з іншого боку – це сфера спілкування, що не контролюється суспільством, оскільки вона є анонімною та віртуальною. Тут філософ зазначає, що нові інформаційні технології знищують соціокультурні положення, на основі яких вони були побудовані [7, с. 4-6].

Інтернет увійшов до нас зовсім новою системою пошуку інформації, але тільки досвідчена людина, яка користується Інтернетом, знає з яких сайтів інформація є достовірною. Світ Інтернету повний інформації та дезінформації, вже в цьому плані для права відкриваються

нові можливості, щоб людина, яка проникає в цю сітку не приймала дезінформацію за істину.

Вміння критично споживати інформацію перетворюється на необхідну вимогу для сучасного суспільства, адже останнім часом, як доводить моніторинг інформації вітчизняних і зарубіжних Інтернет-ресурсів, набула практика поширення неправдивої або пропагандистської інформації, дезінформації, яка використовується для «просування» певних ідей і продуктів, стає потужним знаряддям у інформаційних війнах [4, с. 387-389].

Так, у міру глобального розвитку електронних засобів масової інформації інформаційне суспільство поступово переходить у нову фазу свого розвитку – кіберсуспільство. Таке суспільство створює можливості для маніпуляцій громадською думкою, інформаційної дії як масового суспільно-психологічного керованого явища. Провідне завдання маніпуляції у соціальному управлінні представляє цілеспрямований вплив на думку заданих осіб для досягнення визначеного керованого результату. Можна констатувати факт, що маніпулювання може здійснюватися не тільки у позитивному для суспільства змісті, а й у негативному [8, с. 260].

Сьогодні Інтернет називають «вектором демократизації», «вільним середовищем», навіть «зоною анархії», хоча на початку функціонування головними завданнями цієї технології спочатку виступали саме контроль над віддаленими об'єктами і управління інформаційним потоком [3].

Сучасний Інтернет характеризується широкими можливостями до самореалізації, його значення для сучасного суспільства росте з кожним днем. Можна констатувати факт, що Інтернет витісняє як традиційні ЗМІ, так і традиційні канали комунікації. У цьому зв'язку актуально встановлюється зв'язок Інтернет і права, як засобу подолання негативних моментів безконтрольної інформованості.

По суті, глобальна мережа Інтернет існує та розвивається як самоорганізуюча структура, в якій немає завідомих встановлених регламентів та норм. Тобто, керуючись Інтернетом ми не завжди можемо розраховувати на достовірну інформацію. Електронний світ Інтернету повний інформації та дезінформації, але дилетант, який проникає в цю сітку, має змогу приймати дезінформацію за достовірну інформацію. Ніхто не перевіряє інформацію, тому існує велика вірогідність того, що отримана інформація невірна з усіма

наслідками, що слідують з цього. Тобто, можна спостерігати масовість недостовірної, спотвореної інформації, яка подається через цю мережу. Також можна бачити, що сьогодні йде пропаганда стандартів правової поведінки, багато викладеного матеріалу в Інтернеті характеризуються агітаційними та агресивними підходами, зомбуванням людей, залученням до різних релігійних сект, нецензурною лексикою, психологічним тиском, які несумісні із правовими ціннісними орієнтаціями українського суспільства, що негативно позначається на формуванні правосвідомості та правової культури громадян. Сьогодні можна бачити, як використовуються різні способи інформаційного впливу, за допомогою яких здійснюється зомбування людей, перетворення їх на керовані маси.

Можна констатувати факт, що одним із напрямків використання права в Інтернет є подолання недостовірної інформації та дезінформації.

Відомі наступні види дезінформації:

- введення в оману конкретної особи або групи осіб;
- маніпулювання вчинками (однієї людини або групи осіб);
- створення громадської думки щодо якоїсь проблеми або об'єкта.

Саме введення в оману можна представити як надання завідомо неправдивої інформації. Маніпулювання можна характеризувати як спосіб впливу, спрямований безпосередньо на зміну напрямку активності людей.

У теперішній час Інтернет посідає актуальне місце як засіб маніпуляції (у даному випадку, контролю та управління) свідомістю, коли оформлення повідомлень реалізується шляхом модифікації інформації про події чи факти з використанням таких прийомів, як фабрикація фактів, пропаганда, створення паніки чи масового психозу. Маніпуляція свідомістю полягає в тому, що Інтернет, надаючи різноманітну інформацію про світ, тим самим не дає можливості людині власноруч оцінювати події [6]. Так, як тільки людина під впливом одержаних сигналів, кодів, повідомлень, відомостей перебудує свої переконання, думки, настрої, життєві цілі і почне діяти за новою програмою – маніпуляція вважається такою, що відбулася [8, с. 264].

Тобто сьогодні ключові позиції повинні займати такі питання: як можна використовувати право для перевірки інформації, яка публікується в Інтернеті? як розрізнити і відокремити достовірну інформацію від дезінформації, неправдивих повідомлень?

Так, у теперішній час одним з першочергових питань є необхідність нейтралізації того інформаційного впливу, який деструктивно впливає на формування правової свідомості громадян Української держави.

Отже, потрібно констатувати факт, що сьогодні існує нагальна потреба в посиленні захисту українських громадян, передусім дітей і молоді, від негативного впливу мережі Інтернет на процес формування їх правосвідомості та правової культури. Потрібно з'ясувати та прийняти жорсткі критерії, за якими можна розмішувати в мережах певні види інформації, закріпити відповідальність власників сайтів за поширення матеріалу, який деструктивно впливає на формування правової свідомості та правової культури. Так, для запобігання виникнення даної проблеми було б доцільним забезпечити створення циклу постійних правових радіо- та телепередач і надалі запроваджувати сторінки, рубрики на правові теми в друкованих виданнях [9, с. 201-204].

Також, на жаль, тенденції останніх років свідчать про те, що опублікована правова інформація на різних сайтах часто має неофіційний характер і є недостовірною, ґрунтується на домислах та чутках. Взагалі, сьогодні не має чіткої концепції надання правової інформації через всі засоби масової інформації, в т. ч. і Інтернет, що сприяє отриманню людиною упередженої інформації, яка справляє негативний вплив на поведінку громадян. У таких випадках особа, яка не має юридичної освіти, може сприйняти надану інформацію як достовірну, що може призвести до негативних наслідків.

Одним з негативних наслідків використання Інтернет є падіння рівня освіти, оскільки раніше при підготовці до семінарських занять, написанні курсових, магістерських та інших робіт студент повинен був працювати з книжками в бібліотеці, аналізувати та підбирати літературу, міркувати, зіставляти інформацію, що безсумнівно сприяло його розвитку як особистості, то сьогодні з доступом до Інтернет достається вже готовий матеріал. Таким чином, Інтернет, з одного боку, полегшує роботу студентам, а з іншого – не дає їм розвивати самостійне мислення.

Неможливо не погодитись з точкою зору Л. Чуприной стосовно вимог, які стосуються якості та характеристик оперативної Інтернет-інформації. Для використання оперативної Інтернет-інформації важливий її ступінь відповідності поточному моменту. Лише вчасно

надана інформація може бути корисною. Із втратою актуальності втрачається й оперативність. Ще однією вимогою є достовірність інформації. Так, інформація є достовірною, якщо вона не містить істотних помилок, правдиво відображає ситуацію та може бути підтверджена з інших надійних джерел. Недостовірною інформація може бути внаслідок навмисного спотворення (дезінформація); дії перешкод, інформаційних шумів; применшення або перебільшення значення реального факту. Інформація повинна бути об'єктивною, якщо вона не залежить від методів її фіксації, чиєї-небудь думки, судження. Відбиваючись у свідомості людини, інформація може спотворюватися (більшою чи меншою мірою) залежно від досвіду, знань конкретного суб'єкта й таким чином припинити бути об'єктивною. Максимально наближену до об'єктивної інформацію можна отримати за допомогою справних датчиків, вимірювальних приладів, спеціальних методів оцінювання тощо. Важливими характеристиками оперативної Інтернет-інформації є її точність, зрозумілість, доцільність, релевантність, змістовність, повнота. Також при роботі з оперативною Інтернет-інформацією слід враховувати вимоги щодо її логічності, адресності, правової коректності використання тощо [10, с. 310-312].

Інтернет може бути розглянутий як один із засобів реалізації інформаційної функції права, він робить інформацію доступнішою широким масам населення, що безпосередньо свідчить про сьогоденну значимість та нове наповнення інформаційної функції права. Сьогодні інформація є доступною всім, але доступність не свідчить про її достовірність. Інтернет можна розглянути як явище, що сприяє, з одного боку, розвитку особистості, а з іншого – призводить до певного відчуження від реальності під впливом недостовірної інформації.

Можна констатувати факт, що сьогодні необхідно використовувати право для забезпечення достовірності інформації, запровадити відповідальність осіб, які поширюють завідомо неправдиву інформацію, яка негативно впливає на формування правосвідомості та правової культури українських громадян.

ЛІТЕРАТУРА

1. Степанов О. О ценностных аспектах в правовом регулировании развития информационно-электронных технологий // Современное право. 2003. № 12. С. 48.
2. Белорус О. Г. Глобальные трансформации и стратегии развития. – К.: Ориане, 2000. 422 с.

3. Луценко С., Кучабський О. Генезис інформаційно-комунікаційних теорій сучасного суспільства // Публічне управління: теорія та практика: зб. наук. пр. Асоціації докторів наук з державного управління. – Х.: Вид-во «ДокНаукаДержУпр», 2012. № 2(10).
4. Аксьонова Н. Методика відбору інтернет-інформації: вплив сучасних інтернет-технологій // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. 2014. Вип. 39. С. 385-396.
5. Москаленко А. З., Губернський Л. В., Іванов В. Ф. Основи масово-комунікаційної діяльності: підручник. – Київ: Київський національний університет ім. Т. Шевченка, 1999. 643 с.
6. Лісовський П. М. Феномен Інтернету як засіб маніпуляції свідомістю в українському сучасному соціумі. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/VKPI/FRP/2005-3-1/04_Lisovskii.pdf
7. Пружинин Б. И. Новые информационные технологии и судьбы рациональности в современной культуре (материалы «круглого стола») // Вопросы философии: Научно-теоретический журнал. 2003. Вып.12. С. 3-8.
8. Цимбалюк В. Маніпуляція інформацією в управлінні суспільною думкою та відображення її у інформаційному праві // Открытые информационные и компьютерные интегрированные технологии: сб. науч. трудов. Вып. 42. – Х.: Нац. аэрокосмический ун-т «ХАИ», 2009. С. 260-268.
9. Клімова Г. П. Правове інформування українських громадян засобами масової комунікації // Вісник Нац. ун-ту «Юридична академія України ім. Я. Мудрого». Сер.: Філософія, філософія права, політологія, соціологія: зб. наук. пр. – Х.: Право, 2013. № 1(15). С. 198-205.
10. Чуприна Л. Специфіка використання оперативної інтернет-інформації в аналітичній діяльності бібліотек // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. 2014. Вип. 39. С. 309-319.

